

Asesiad o Gynaliadwyedd Ariannol – Cyngor Sir Gaerfyrddin

Blwyddyn archwilio: 2020-21

Dyddiad cyhoeddi: Hydref 2021

Cyfeirnod y ddogfen: 2644A2021-22

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol ag adran 17 Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 (Deddf 2004) ac adran 18 Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009. Gall hefyd oleuo astudiaeth ar gyfer gwella gwerth am arian dan adran 41 Deddf 2004, a/neu archwiliad a gyflawnir gan yr Archwilydd Cyffredinol dan adran 15 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015.

Ni chymerir unrhyw gyfrifoldeb gan yr Archwilydd Cyffredinol na staff Archwilio Cymru mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog neu gyflogai arall yn eu cymhwyster unigol, nac mewn perthynas ag unrhyw drydydd parti.

Os ceir cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer o ran trin ceisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partiön perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru ac Archwilio Cymru yn drydydd partiön perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildddefnyddio'r ddogfen hon at Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael Saesneg. This document is also available in English.

Cynnwys

Mae'r Cyngor mewn sefyllfa dda i gynnal ei gynaliadwyedd ariannol ac mae ganddo gynlluniau i gyflawni'r arbedion effeithlonrwydd y mae eu hangen i gau'r bwlch o ran cyllid yn y dyfodol a adnabuwyd ganddo.

Yr hyn y gwnaethom fwrw golwg arno a pham 4

Mae'r Cyngor mewn sefyllfa dda i gynnal ei gynaliadwyedd ariannol ac mae ganddo gynlluniau i gyflawni'r arbedion effeithlonrwydd y mae eu hangen i gau'r bwlch o ran cyllid yn y dyfodol a adnabuwyd ganddo 5

Mae effaith uniongyrchol COVID-19 ar gynaliadwyedd ariannol y Cyngor wedi cael ei lliniaru gan gyllid ychwanegol gan Lywodraeth Cymru 5

Mae strategaeth y Cyngor wedi ei helpu i gynnal sefyllfa ariannol gref hyd yma 6

Mae'r Cyngor yn dal i gadw lefel uchel o gronfeydd wrth gefn defnyddiadwy, ond mae'n bwriadu gostwng y rhain yn sylweddol i ariannu ei raglen gyfalaf mewn blynyddoedd yn y dyfodol 8

Yn 2020-21, mae'r Cyngor wedi cyflawni sefyllfa o danwariant yn erbyn ei gyllideb referiwr net ar y cyfan ond gwelwyd rhai gorwariannau ganddo mewn gwasanaethau sy'n seiliedig ar y galw yr ymdriniwyd â hwy trwy ddefnyddio cronfeydd wrth gefn adrannol 9

Mae perfformiad y Cyngor o ran cyflawni arbedion wedi'u cynllunio wedi gwaethygu yn 2019-20 a 2020-21 ac mae angen gwaith pellach i adnabod yr arbedion gofynnol ar gyfer y tair blynedd nesaf 10

Mae sefyllfa hylifedd y Cyngor yn gadarn, gan ei alluogi i gyflawni ei rwymedigaethau ariannol pan ydynt yn dod yn ddyledus 12

Yr hyn y gwnaethom fwrw golwg arno a pham

- 1 Fe gynhaliom ni'r asesiad hwn gan bod cynaliadwyedd ariannol yn dal i fod yn risg i allu cynghorau i sefydlu trefniadau priodol i sicrhau gwerth am arian wrth ddefnyddio adnoddau. Yn rhannol, cafodd hyn ei oleuo gan brofiadau rhai cynghorau yn Lloegr, ein gwybodaeth am y sefyllfa ariannol mewn cynghorau yng Nghymru, a'r duedd gyffredinol o ran adnoddau gostyngol ar gyfer llywodraeth leol ar y cyd â galw cynyddol am rai gwasanaethau. Fe gynhaliom ni brosiect tebyg yn 2019-20, cyn pandemig COVID-19.
- 2 Cynhaliwyd ein hasesiad yn 2020-21 o gynaliadwyedd ariannol cynghorau mewn dau gam. Roedd Cam 1 yn asesiad sylfaenol o effaith gychwynnol COVID-19 ar sefyllfa ariannol cynghorau lleol. Roedd Cam 1 yn seiliedig ar: y sefyllfa diwedd blwyddyn ar gyfer 2019-20; y sefyllfa ar ddiwedd chwarter 1 ar gyfer 2020-21; ac amcanestyniadau ar gyfer chwarter 2 yn 2020-21. Yn dilyn Cam 1, ym mis Hydref 2020 fe gyhoeddodd ni adroddiad cryno cenedlaethol – **Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol o ganlyniad i Bandemig COVID-19**¹. Canfuom fod cynghorau a Llywodraeth Cymru wedi cydweithio'n dda i liniaru effaith y pandemig hyd yma, ond bod cynaliadwyedd y sector yn y dyfodol yn her barhaus.
- 3 Mae'r pandemig wedi cael effaith uniongyrchol a dwfn ar gyllid y sector cyhoeddus yn ei gyfanrwydd ac, o ganlyniad, ar sefyllfa ariannol cynghorau. Roedd yr adroddiad cryno'n nodi sefyllfa sylfaenol lefel uchel, gan gynnwys sefyllfa cynghorau lleol o ran eu cronfeydd wrth gefn cyn y pandemig. Roedd hefyd yn nodi goblygiadau ariannol cychwynnol y pandemig i gynghorau lleol a maint yr her a ddisgwyliid wrth edrych tua'r dyfodol.
- 4 Mae'r adroddiad hwn yn benllanw ar gam 2 ein gwaith i asesu cynaliadwyedd ariannol yn ystod 2020-21. Fel rhan o hyn rydym yn cynhyrchu adroddiad lleol ar gyfer pob un o'r 22 o brif gynghorau yng Nghymru.
- 5 Fe gynhaliom ni'r asesiad hwn rhwng mis Ionawr 2021 a mis Mehefin 2021.

¹ Archwilio Cymru, [Cynaliadwyedd Ariannol Llywodraeth Leol o Ganlyniad i Bandemig COVID-19](#), Hydref 2020.

Mae'r Cyngor mewn sefyllfa dda i gynnal ei gynaliadwyedd ariannol ac mae ganddo gynlluniau i gyflawni'r arbedion effeithlonrwydd y mae eu hangen i gau'r bwlch o ran cyllid yn y dyfodol a adnabuwyd ganddo

Mae effaith uniongyrchol COVID-19 ar gynaliadwyedd ariannol y Cyngor wedi cael ei lliniaru gan gyllid ychwanegol gan Lywodraeth Cymru

- 6 Mae'r adran hon yn nodi'r effaith y mae COVID-19 wedi'i chael hyd yma ar sefyllfa ariannol y Cyngor ac i ba raddau y mae wedi cael ei lliniaru gan gyllid ychwanegol gan Lywodraeth Cymru.
- 7 Canfuom fel a ganlyn:
  - ar y cyfan, cafodd y mwyafrif o wariant y Cyngor a'i golledion incwm a oedd yn gysylltiedig â COVID eu hariannu gan gyllid a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU.
  - mae'r Cyngor wedi amcangyfrif y bydd oddeutu £0.7 miliwn o wariant/colledion incwm ychwanegol yn ystod 2020-21 heb gael eu hariannu gan y cyllid ychwanegol a gafwyd gan Lywodraeth Cymru.
  - rhagwelir y bydd effaith COVID dros y flwyddyn gyfan yn wariant ychwanegol o £22 miliwn ac incwm a gollwyd o £10 miliwn.
  - mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig (CATC) wedi ymgorffori eitem ddigwyddiadol o £500,000 ar gyfer gofal cymdeithasol ac eitem ddigwyddiadol o £1 filiwn mewn ymateb i COVID-19.
  - mae llawer o wasanaethau hanfodol wedi parhau trwy gydol y pandemig, ac mewn rhai ardaloedd fe wnaethant ehangu i ateb goralw.
  - mae pecyn ysgogiad economaidd o £3.7 miliwn i gefnogi busnesau lleol mewn ymateb i bandemig COVID-19 wedi cael ei adnabod fel blaenoriaeth yn y rhaglen gyfalaf yn 2021-22. Mae blaenoriaethau'r pecyn ysgogi hwn yn ymwneud â meysydd penodol ar gyfer hybu economi Sir Gaerfyrddin ac mae'r rhain yn cynnwys seilwaith cyfalaf, adfywio canol trefi a seilwaith digidol.

Arddangosyn 1: cost COVID-19 i'r Cyngor yn ystod 2020-21 [Cyngor Sir Gaerfyrddin]

Mae'r tabl isod yn dangos gwariant ychwanegol y Cyngor a'r incwm a gollwyd ganddo yn ystod 2020-21 o ganlyniad i COVID-19 yn ôl yr amcangyfrif a faint o hyn a liniarwyd gan gyllid ychwanegol gan Lywodraeth Cymru.

Y swm ychwanegol y mae'r Cyngor yn amcangyfrif y bydd wedi ei wario o ganlyniad i COVID-19 yn ystod 2020-21.	£22 miliwn
Swm yr incwm y mae'r Cyngor yn amcangyfrif y bydd wedi'i gollu o ganlyniad i COVID-19 yn ystod 2020-21.	£9.9 miliwn
Swm y cyllid ychwanegol y mae'r Cyngor yn amcangyfrif y bydd yn ei gael gan Lywodraeth Cymru yn ystod 2020-21 i liniaru effaith COVID-19.	£31.2 miliwn
Cost COVID-19 i'r Cyngor yn ystod 2020-21, ar ôl ystyried y cyllid ychwanegol a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru.	£0.7 miliwn

Mae strategaeth y Cyngor wedi ei helpu i gynnal sefyllfa ariannol gref hyd yma

Pam fod cynllunio ariannol strategol yn bwysig

- 8 Mae strategaeth ariannol eglur a chadarn yn bwysig i adnabod lefel debygol y cyllid sydd ar gael i gyngor, yn ogystal â lefel ddisgwyliedig y galw am wasanaethau a chost eu darparu. O ystyried y pwysau diweddar a'r pwysau a ddisgwyliir o ran cyllid ar gyfer yr holl gynghorau, mae hefyd yn bwysig adnabod sut y mae'r Cyngor yn bwriadu ymateb i'r pwysau hynny, ac yn arbennig sut y bydd yn cwrdd â bylchau a ragamcanir o ran cyllid.

Canfuom fel a ganlyn:

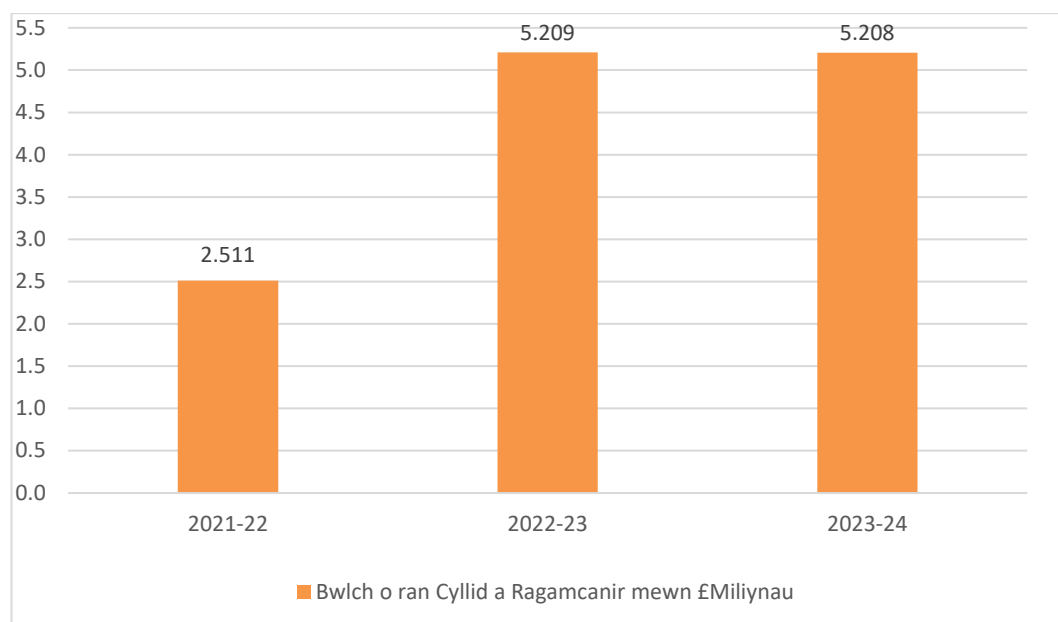
- yn 2019-20 fe wnaethom nodi yn ein hadroddiad mai strategaeth y Cyngor ar gyfer y gyllideb oedd darparu ar gyfer ariannu pwysau angenrheidiol/newidiadau a ragwelir yn y galw i ddatblygu 'bwlch o ran y gyllideb' yr ymdrinnir ag ef wedyn trwy gymysgedd o fesurau

effeithlonrwydd, gostwng/cau gwasanaethau, creu incwm neu godiadau yn y dreth gyngor.

- yn 2020-21 mae'r dull hwn wedi aros yn ddigyfnewid ac mae wedi parhau i alluogi'r Cyngor i gynnal sefyllfa ariannol gref. Ym mis Mawrth 2021 fe gyhoeddodd Llywodraeth Cymru gynnydd o 3.8% yng ngrant cynnal referniw'r Cyngor ar gyfer 2021-22. Mae'r Cyngor wedi diweddarau ei Gynllun Ariannol Tymor Canolig i gymryd y setliad gwell hwn i ystyriaeth.
- mae'r Cyngor wedi adnabod bwlch o ran cyllid o £12.9 miliwn hyd at 2023-24. Mae'r bwlch hwn yn tybio y ceir cynnydd blynyddol yng y cyllid gan Lywodraeth Cymru o 2% y flwyddyn ar gyfer 2022-23 a 2023/24. Mae'r bwlch hwn o ran cyllid wedi lleihau o ragfynegiadau blaenorol oherwydd y setliadau uwch a gafwyd gan Lywodraeth Cymru yn 2019-20 a 2020-21.
- mae'r ansicrwydd mwyaf sylweddol o ran costau ar gyfer y Cyngor yn ymwneud â chostau cyflog yn y dyfodol ar gyfer holl staff y Cyngor. Cynnydd blynyddol o 2.75% oedd y dybiaeth flaenorol ar gyfer y CATC. Mae'r dybiaeth hon bellach wedi gostwng i 2.50% yn y CATC diwygiedig sydd wedi helpu i leihau'r bwlch o ran cyllid a adnabuwyd.

Arddangosyn 2: mae gan y Cyngor gyfanswm bwlch o ran cyllid a ragamcanir ar gyfer y tair blynedd rhwng 2021-22 a 2023-24 o £12.9 miliwn [Strategaeth y Gyllideb Refeniw 2021/22 – 2023/24]

Mae'r graff hwn yn dangos y bwlch o ran cyllid y mae'r Cyngor wedi'i adnabod ar gyfer y tair blynedd ganlynol.

Mae'r Cyngor yn dal i gadw lefel uchel o gronfeydd wrth gefn defnyddiadwy, ond mae'n bwriadu gostwng y rhain yn sylweddol i ariannu ei raglen gyfalaf mewn blynyddoedd yn y dyfodol

Pam ei bod yn bwysig rheoli cronfeydd wrth gefn yn gynaliadwy

9 Mae lefelau iach o gronfeydd wrth gefn defnyddiadwy'n rhwyd ddiogelwch bwysig i gefnogi cynaliadwyedd ariannol. Yn ogystal â bod ar gael i ariannu pwysau annisgwyl o ran cyllid, gall cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy fod yn ffynhonnell cyllid bwysig hefyd i gefnogi mentrau 'buddsoddi i arbed' sydd wedi'u bwriadu i leihau cost barhaus darparu gwasanaethau. Mae cynghorau sy'n dangos patrwm o ddefnydd heb ei gynllunio o gronfeydd wrth gefn i lenwi bylchau yn eu cyllideb refeniw, sy'n arwain at ostyngiadau ym malansau'r cronfeydd wrth gefn, yn lleihau eu cydnorthedd i ariannu pwysau cyllidebol nas rhagwelwyd mewn blynyddoedd yn y dyfodol.

Canfuom fel a ganlyn

- 10 Yn 2019-20 fe wnaethom nodi yn ein hadroddiad bod gan y Cyngor lefel uchel o gronfeydd wrth gefn defnyddiadwy sydd wedi cynyddu dros y blynyddoedd diwethaf, ond ei fod yn bwriadu gostwng y rhain yn sylweddol dros y ddwy flynedd nesaf i ariannu ei raglen gyfalaf.
- 11 Daethom i'r casgliad hwn am y rhesymau canlynol:
- roedd gan y Cyngor £93.9 miliwn o gronfeydd wrth gefn defnyddiadwy gan gynnwys Cronfa Gyffredinol o £10.4 miliwn yn ôl y sefyllfa ar 31 Mawrth 2019.
  - roedd Balansau Ysgolion yn gyfanswm o £3.7 miliwn yn ôl y sefyllfa ar 31 Mawrth 2016. Rhwng 1 Ebrill 2016 a 31 Mawrth 2019 mae hyn wedi gostwng i sefyllfa ddiffygiol o £400,000 oherwydd yr angen i ariannu gorwariannau heb eu cynllunio ar y gyllideb ddirprwyedig i ysgolion. Roedd disgwyl i ddirywiad pellach o £3 miliwn ddigwydd yn y gronfa wrth gefn hon erbyn 31 Mawrth 2020.
- 12 Yn ôl y sefyllfa ar 31 Mawrth 2021, roedd gan y Cyngor £134.1 miliwn o gronfeydd wrth gefn defnyddiadwy gan gynnwys Cronfa Gyffredinol o £12.0 miliwn. Rhwng 1 Ebrill 2017 a 31 Mawrth 2021 mae cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy wedi cynyddu 69.2%.
- 13 Mae'r Cyngor yn bwriadu defnyddio £46 miliwn o'i gronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi i helpu i ariannu ei raglen gyfalaf rhwng 2021-22 a 2023-24 ac mae'n rhagfynegi, erbyn mis Mawrth 2023, y bydd cronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi wedi gostwng i £29.3 miliwn. Fodd bynnag, mae'r Cyngor yn bwriadu ailystyried ei ragfynegiadau oherwydd lefelau uwch ei gronfeydd wrth gefn ar 31 Mawrth 2021.
- 14 Mae'r Cyngor wedi parhau i beidio â gwneud defnydd heb ei gynllunio o gronfeydd wrth gefn i ariannu gwariant refeniw.

Arddangosyn 3: swm y cronfeydd wrth gefn o'i gymharu â'r gyllideb flynyddol (Datganiad Cyfrifon Blynyddol)

Mae'r arddangosyn hwn yn dangos swm y cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy a oedd gan y Cyngor yn ystod 2020-21 a'r pedair blynedd flaenorol fel cyfran o gost net y gwasanaethau y mae'r Cyngor yn eu darparu.

	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21
Cost Net Gwasanaethau mewn £ miliynau ²	350,929	355,171	371,374	373,888	371,527
Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy mewn £ miliynau ³	85,147	92,438	93,898	100,837	134,105
Cyfanswm Cronfeydd Wrth Gefn Defnyddiadwy fel % o gost net gwasanaethau ⁴	24.3%	26%	25.3%	27.0	36.1%

Yn 2020-21, mae'r Cyngor wedi cyflawni sefyllfa o danwariant yn erbyn ei gyllideb refeniw net ar y cyfan ond gwelwyd rhai gorwariannau ganddo mewn gwasanaethau sy'n seiliedig ar y galw yr ymdriniwyd â hwy trwy ddefnyddio cronfeydd wrth gefn adrannol

Pam ei bod yn bwysig rhagweld gwariant yn gywir

15 Mae'n bwysig bod gorwariant a thanwariant yn cael eu cadw dan reolaeth a bod gwariant gwirioneddol mor agos â phosibl at y lefelau a gynlluniwyd. Mae cyngor sy'n methu â rhagweld a chynllunio gwariant yn gywir yn achosi risg o greu pwysau ariannol nas rhagwelwyd a all beryglu'r gallu i bennu cyllideb fantoledig. Gall patrymau sylweddol o danwariant fod yn lleihau gallu cyngor i gyflawni ei amcanion allweddol neu gyflawni ei gyfrifoldebau statudol.

Yr hyn a ganfuom

² Y gwerth a ddefnyddiwyd yw cost net gwasanaethau a godwyd ar y gronfa gyffredinol o'r Dadansoddiad Ariannu Gwariant, namyn unrhyw gost gwasanaethau a ariennir o'r Cyfrif Refeniw Tai, gan ychwanegu praeseptau, ardollau a llog ar ddyledion. Ffynhonnell: Datganiad Cyfrifon

³ Wrth y term cronfeydd wrth gefn defnyddiadwy, rydym yn golygu cyfanswm balans y gronfa gyffredinol, ynghyd â chronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi nad yw cynghorau wedi'u hatal yn gyfreithiol rhag eu hailgyfeirio i'w defnyddio ar gyfer diben arall. Ffynhonnell: Datganiad Cyfrifon

⁴ Cyfrifiad Archwilio Cymru.

- 16 Yn 2019-20 fe wnaethom adrodd yn ein hadroddiad bod y Cyngor, dros y blynyddoedd diwethaf, wedi nodi gorwariannau cymharol fach yn erbyn ei gyllideb refeniw net ar y cyfan, gyda gorwariannau mewn rhai adrannau ac ysgolion ond yr ymdriniwyd â hyn yn rhannol trwy ddefnyddio cronfeydd wrth gefn adrannol.
- 17 Ar gyfer 2020-21, nododd y Cyngor danwariant diwedd blwyddyn o £0.814 miliwn yn erbyn y gyllideb refeniw net ar gyfer y flwyddyn.
- 18 Roedd ein hadroddiad yn 2019-20 yn cyfeirio at bwysau a gorwariannau mewn cyllidebau yn yr adran addysg ac mewn rhai gwasanaethau eraill sy'n seiliedig ar y galw. Ar gyfer 2020-21, tanwariodd yr adran addysg o £883,000, gorwariodd yr adran Cymunedau o £393,000, tanwariodd adran y Prif Weithredwr o £267,000, tanwariodd yr adran Gwasanaethau Corfforaethol o £433,000 a thanwariodd adran yr Amgylchedd o £243,000. Roedd y prif feysydd o fewn gorwariant yr adran Cymunedau'n ymwneud ag anabledau corfforol a dysgu a gwasanaethau iechyd meddwl.

Arddangosyn 4: swm y gorwariant/tanwariant yn berthynol i gyfanswm y gyllideb refeniw net (Adroddiadau Monitro'r Gyllideb)

Mae'r arddangosyn canlynol yn dangos swm y gorwariant neu'r tanwariant ar gyfer cyllideb refeniw net y Cyngor ar y cyfan am y pedair blynedd ddiwethaf.

	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21
Cyllideb Refeniw Net Wreiddiol £ miliynau	334.2	345.8	351.3	371.6
Alldro Refeniw Net Gwirioneddol	333.5	345.2	355.0	370.8
Swm y gwarged/gorwariant ar y cyfan	0.7m	0.6m	(3.7m)	0.8m
Gwahaniaeth canrannol o'i gymharu â'r gyllideb refeniw net	0.2%	0.08%	1%	0.22%

Mae perfformiad y Cyngor o ran cyflawni arbedion wedi'u cynllunio wedi gwaethygu yn 2019-20 a 2020-21 ac mae angen gwaith pellach i adnabod yr arbedion gofynnol ar gyfer y tair blynedd nesaf

Pam fod y gallu i adnabod a chyflawni cynlluniau arbedion yn bwysig

- 19 Mae'r gallu i adnabod meysydd lle gellir gwneud arbedion ariannol penodol, ac i wneud yr arbedion hynny'n ddiweddarach, yn agwedd allweddol ar sicrhau cynaliadwyedd ariannol parhaus yn erbyn cefnlen o bwysau ariannol cynyddol. Lle na chaiff cynlluniau arbedion eu cyflawni gall hyn arwain at orwariannau sy'n golygu bod angen defnyddio cronfeydd wrth gefn cyfyngedig gan hefyd gynyddu

lefel yr arbedion y mae eu hangen mewn blynyddoedd yn y dyfodol i wneud iawn am hyn. Lle nad yw cynlluniau arbedion yn cael eu cyflawni a bod angen i feysydd gwasanaeth wneud arbedion heb eu cynllunio, mae hyn yn cynyddu'r risg naill ai na fydd arbedion yn gyson â blaenoriaethau'r Cyngor, neu o ddatrysiadau 'byrdymor' nad ydynt yn gynaliadwy dros y tymor canolog.

Yr hyn a ganfuom

- 20 Yn 2019-20 canfuom fod y Cyngor wedi cyflawni'r rhan fwyaf o'i arbedion wedi'u cynllunio ar gyfer 2017-18 a 2018-19 ond ei fod yn rhagfynegi y byddai'n cyflawni llai o'i arbedion wedi'u cynllunio ar gyfer 2019-20. Daethom i'r casgliad hwn am y rhesymau canlynol:
- yn 2017-18 fe gyflawnodd y Cyngor £5.6m o arbedion yn erbyn targed o £6.9 miliwn.
  - yn 2018-19 fe gyflawnodd y Cyngor £7.392 miliwn o arbedion yn erbyn targed o £8.046 miliwn.
  - roedd y Cyngor yn rhagfynegi y byddai'n cyflawni £5.8 miliwn o arbedion yn erbyn targed o £8.9 miliwn.
- 21 Fe gyflawnodd y Cyngor £5.7 miliwn o arbedion yn erbyn targed o £9 miliwn yn 2019-20. O'r arbedion heb eu cyflawni roedd £2.1 miliwn o'r gyllideb ddirprwyedig i ysgolion. Ar gyfer 2020-21, oherwydd effaith COVID-19, fe gyflawnodd y Cyngor £2.6 miliwn o'i £5.1 miliwn o arbedion wedi'u cynllunio.
- 22 Ar gyfer y cyfnod rhwng 2021-22 a 2023-24, mae'r Cyngor wedi adnabod bod angen iddo gyflawni arbedion sy'n gyfanswm o £10.96 miliwn. O ran y sefyllfa ym mis Mawrth 2021, mae'r Cyngor wedi adnabod arbedion penodol sy'n gyfanswm o £9.1 miliwn ar gyfer y cyfnod hwn. Bydd angen canfod y diffyg o £1.9 miliwn yn yr arbedion gofynnol dros y 12 mis nesaf ac mae'r Cyngor yn gweithio i adnabod yr arbedion ychwanegol hyn.

Arddangosyn 6: arbedion a gyflawnwyd yn ystod y cyfnod rhwng 2017-18 a 2020-21 fel canran o'r arbedion wedi'u cynllunio

Mae'r arddangosyn canlynol yn nodi faint o arian yr oedd y Cyngor yn bwriadu ei arbed o'i gynlluniau arbedion yn ystod y cyfnod rhwng 2017-18 a 2020-21 a faint o hyn y gwnaeth ei arbed mewn gwirionedd.

	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21
Cyfanswm arbedion wedi'u cynllunio mewn £ miliynau	6.9m	8.0m	9.0m	5.1m
Arbedion wedi'u cynllunio a gyflawnwyd mewn £ miliynau	5.6m	7.4m	5.7m	2.6m
Arbedion wedi'u cynllunio nas	1.3m	0.6m	3.3m	2.5m

cyflawnwyd mewn £
miliynau

Canran yr arbedion a gyflawnwyd	81.2%	92.5%	63%	51.0%
---------------------------------	-------	-------	-----	-------

Mae sefyllfa hylifedd y Cyngor yn gadarn, gan ei alluogi i gyflawni ei rwymedigaethau ariannol pan ydynt yn dod yn ddyledus

Pam fod sefyllfa hylifedd y Cyngor yn bwysig

23 Pam ei bod yn bwysig pwysu a mesur asedau cyfredol o'i gymharu â rhwymedigaethau cyfredol (hylifedd):

- mae'n arwydd o'r modd y mae cyngor yn rheoli ei gyllid yn y tymor byr.
- er ei fod yn cael ei ddefnyddio'n gyffredin i archwilio pa un a yw sefydliadau'n gallu talu eu dyledion yn y tymor byr, mae hyn yn annhebygol o fod yn risg i gynghorau o ystyried eu gallu i gymryd benthyciadau byrdymor. Fodd bynnag, mae hefyd yn gweithredu fel dangosydd sy'n dynodi sut y mae cyngor yn rheoli ei gyllid yn y tymor byr.
- dylai cynghorau â chymarebau hylifedd isel sicrhau bod ganddynt drefniadau i gwrdd â'u rhwymedigaethau.
- gall fod costau ychwanegol i gynghorau sy'n dibynnu ar fenthyciadau byrdymor i dalu dyledion.
- dylai cynghorau â chymarebau hylifedd uchel iawn ystyried a ydynt yn rheoli eu hasedau cyfredol yn y ffordd fwyaf effeithiol.

Canfuom fel a ganlyn:

- mae'r gymhareb cyfalaf gweithio ar gyfer Sir Gaerfyrddin wedi aros yn sefydlog dros y 5 mlynedd flaenorol gan amrywio rhwng 1.2 ac 1.6. Ystyrir bod cymhareb hylifedd rhwng 1 a 3 yn iachus ac mae'n dynodi bod y Cyngor mewn iechyd ariannol da. Mae hyn yn golygu bod asedau cyfredol wedi bod ymhell uwchlaw gwerth rhwymedigaethau cyfredol ac yn dynodi bod y Cyngor yn gallu cyflawni ei rwymedigaethau ariannol pan ydynt yn dod yn ddyledus heb yr angen am fenthyciadau byrdymor.
- mae'r Cyngor yn mabwysiadu dull rheoli trysorlys darbodus, gan flaenoriaethu risg isel cyn adenillion ar fuddsoddiadau a buddsoddi arian dros ben dim ond pan fo hylifedd digonol yn cael ei gynnal.
- mae cymhareb hylifedd y Cyngor wedi bod yn uwch na'r cyfartaledd ar draws holl Gynghorau Cymru dros y pedair blynedd flaenorol ers 2016-17 gan ddynodi ei fod mewn sefyllfa ariannol gymharol gryf.

Arddangosyn 7: cymhareb cyfalaf gweithio rhwng 2015-16 a 2019-20 (Ffynhonnell: Datganiad Cyfrifon Blynyddol)

	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21
Asedau Cyfredol ⁵	89.9	95.5	105.6	123.2	167.7
Rhwymedigaethau Cyfredol ⁶	72.7	71.9	67.5	87.4	102.5
Cymhareb Cyfalaf Gweithio	1.2	1.3	1.6	1.4	1.6

⁵ Mae Asedau Cyfredol yn cynnwys: Buddsoddiadau Byrdymor; Rhestrau Eiddo; Dyledwyr Byrdymor; ac Arian Parod a'i gyfwerth

⁶ Mae Rhwymedigaethau Cyfredol yn cynnwys: Benthyciadau Byrdymor; Credydwyr Byrdymor; a Darpariaethau sy'n ddyledus ymhen un flwyddyn.

Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.